

TRADHISI SIRAMAN GONG KYAI PRADHAH ING DESA KALIPANG, KECAMATAN SUTOJAYAN, KABUPATEN BLITAR

Erlina Diana

Jurusan S1 Pendidikan Bahasa Daerah, Fakultas Bahasa dan Seni, Universitas Negeri Surabaya
dianaerlina267@gmail.com

Dra. Suwarni, M.Pd

Dosen Jurusan S1 Pendidikan Bahasa Daerah, Fakultas Bahasa dan Seni, Universitas Negeri Surabaya

Abstrak

Tradhisi minangka salah sawijine wujud warisan budaya kang nyimpen nilai-nilai luhur. Sajrone tradhisi ana simbol-simbol kang durung mesthi masyarakat awam ngerteni apa teges saka simbol mau. Saben nindakake wujud tradhisi kasebut, mesthi ana tujuwan mligi kanggo diwulangake tumrap masyarakat kang nindakake karep supaya masyarakat ngugemi adat Jawa lan bisa oleh piguna saka anane tradhisi kasebut. Ora beda karo *tradhisi Siraman Gong Kyai Pradhah* kang ditindakake dening masyarakat Desa Kalipang, Blitar. Sajrone tradhisi iki kebak simbol lan makna kang bisa dionceki lan bisa menehi kawruh tumrap masyarakat uga pamerentah kang nyengkuyung anane tradhisi kasebut. Bab iku uga kang menehi gagasan tumrap panliti supaya ngangkat tradhisi iki dadi objek panaliten.

Abstrak

Tradisi merupakan salah satu wujud waikan budaya yang menyimpan banyak nilai kebaikan. Di dalam suatu tradisi terdapat simbol-simbol tersebut yang belum tentu diketahui oleh masyarakat umum. Setiap pelaksanaan tradisi tertentu, pasti ada maksud dan tujuan tertentu untuk diajarkan kepada masyarakat yang melaksanakan supaya tetap mematuhi aturan adat Jawa dan bisa mendapat manfaat dari pelaksanaan adat tersebut. Sama halnya dengan Tradisi Siraman Gong Kyai Pradhah yang dilaksanakan oleh warga Desa Kalipang, Blitar. Tradisi ini kaya akan simbol dan makna yang bisa dianalisis dan bisa memberikan wawasan kepada masyarakat juga pemerintah yang mendukung acara ini. Hal ini juga yang menumbuhkan gagasan peneliti untuk mengangkat tradisi ini sebagai objek penelitian.

PURWAKA

Kutha Blitar kalebu kutha kang kawentar. Kutha kang kondhang ing bab pariwisata sejarah lan religius kayata wisata sejarah “Pasarean Bung Karno”. Kejaba iku, ana sawijining tradhisi kang wis ditindakake wiwit biyen yaiku *Tradhisi Siraman Gong Kyai Pradhah*. Tradhisi ngumbah pusaka wujud Gong kang manggon ing desa Kalipang iki isih tetep diuri- uri lan ajeg ditindakake saben tahune. Tradhisi kasebut nduweni daya pangaribawa kang kuwat tumrap masyarakat Kalipang lan sakupenge.

Tradhisi *Siraman Gong Kyai Pradhah* bisa dicekak kanthi sebutan TSGKP, kalebu sastra saperangan lisan sing bisa diwujudake kanthi tata laku marang sawijining klompok masyarakat. Tata laku anggone nindakake tradhisi kasebut minangka ciri khas tumrap masyarakat kang nduweni. Tradhisi nduweni daya pangaribawa kanggo nggiring masyarakat supaya gelem mikir lan nindakake sawijining pakaryan. Semana uga crita- crita tradhisi, mligine *Gong Kyai Pradhah* kasebut. Sajrone crita TSGKP kasebut kanthi ora langsung

nggiring masyarakat kanggo mikir lan nindakake sawijine kagiyatan kang ora umum. Ing saben tahune, masyarakat kudu nindakake dina sepasaran kanthi nanggap wayang kulit. Adhedhasar kapitayan masyarakat desa Kalipang, kagiyatan iku ditindakake sawise njamasi lan dilaksanakake telung dina sawise adicara jamasan kanthi Dhalang kang beda. Kajaba iku, yen adicara TSGKP ora ditindakake, mula bakal ana kadadeyan kang ora dipengini dening masyarakat desa Kalipang kayata ditekani macan putih ing desa kasebut.

Kapitayan masyarakat desa Kalipang kasebut tansah diugemi lan nduweni tujuwan yaiku kepingin terus nindakake sesambungan karo leluhur kang wis aweh arahan lumantar daya ghaib sing ora bisa ditampa dening akal manungsa kanthi *rasional*. Bab iki selaras karo panemune Lang kang dikutip dening Koentjaraningrat (1980:59) njlentrehake yen ing njero jiwane manungsa ana sawijining daya ghaib sing cara kerjane kuwat tumrap manungsa awam lan kerep ora nggunakake *rasio*

anggone mikir. Kayata kang ditindakake masyarakat desa Kalipang tumrap anane TSGKP. Kanthi anane tradhisi iki, masyarakat kasebut kagolong nduweni kabudayan tartamtu.

Kontjaraningrat (1984:9) ngandharake yen kabudayan yaiku sakabehe gagasan lan karyane manungsa sing kudu dikulinakake sarta sakabehane saka asil budi lan karyane kasebut. Dene manungsa lan kabudayan iku ora bisa dipisahake. Tanpa anane kabudayan manungsa iku ora kalebu manungsa sing nduweni teges sejati. Sewalike tanpa anane manungsa ing jerone, kabudayan ora ana lan ngrembaka. Tuwuhe kabudayan iku disebakake saka *adaptasi aktif* antarane manungsa lan lingkungane kanthi wujud utawa maujud. Lumantar cipta, rasa, lan karsane manungsakang diwujudake ing ide, gagasan, norma nilai lan wujud budaya fisik, mula bakal nuwuhake unsur kabudayan kang universal kanthi wujud maneka warna gumantung saka lingkungan masyarakate.

Kabudayan kang manggoning masyarakat diwarisake kanthi cara turun- tumurun minangka wujud saka warisan sosial. Warisan sosial mung bisa diduweni dening warga masyarakat panyengkuyung sawijining kabudayan kanthi caranyinaoni. Kanthi cara iku warga masyarakat bisa sinau bab bebrayan kang kebak nilai lan norma ing tengahingmasyarakat. Saben anggota masyarakat nduwe kewajiban njunjung dhuwur nilai-nilai kang ana ing masyarakat ikumurih anggone bebrayan bisa tentrem lan raharja (Radjigati lan Suwondo, 1996:1).

Sawijine wujud warisan budaya sosial yaiku tradhisi. Tradhisi kang asale saka basa latin: *traditio*, tegese “diterusake” utawa pakulinan, yaiku sawijining bab kang kang wis dilakokake utawa ditindakake wiwit jaman biyen lan minangka perangan saka bebrayan kelompok masyarakat tartamtu, pakulinan sawijining negara, kabudayan, wektu, utawa agama kang padha. Bab kang paling wigati saka tradhisi yaiku anane informasi kang bakal diterusake saka generasi menyang generasi sabanjure kanthi cara tinulis utawa lisan (<http://id.m.wikipedia.org/wiki/Tradisi>).

TSGP kang dilaksanakake dening masyarakat desa Kalipang nduweni simbol lan makna tartamtu. Kajaba iku tradhisi kasebut uga bisa dadiobjek pariwisata. Bab iki kabukten nalika tradhisi ditindakake, akeh masyarakat kang teka kanggo nonton lan nyekseni adicara tradhisi ora mung warga masyarakat Kalipang wae, nanging teka saka njaba kabupaten nganti njaba dhaerah. Saengga ora mokal yen TSGKP iki dadi objek kang magis religius lan kanggo sarana objek wisata. Alesan ngangkat objek

panaliten ngenani *tradhisi siraman Gong Kyai Pradhah*, amarga tradhisi iku ora ana ing dhaerah liya, saengga bisa diarani minangka ciri khas saka dhaerah Kabupaten Blitar. Kajaba iku, *tradhisi siraman Gong Kyai Pradhah* sawijining upacara tradhisional wewujudan saka *keanekaragaman* budaya dhaerah kang bisa nambah daftar kabudayan nasional. Mula saka iku butuh anane *inventarisasilandokumentasi* kanggo ngrembagakake tradhisi kasebut supaya ora lebur ing jaman samangke.

Masyarakat ing tlatah Blitar ora kabeh ngerteni makna lan simbol saka anane TSGKP kasebut. Mula saka iku, bab sing kaya mangkono mau narik kawigaten kanggo diteliti, kang duweni pangajab supaya masyarakat ing tlatah Blitar mligine bisa luwih ngerteni lan ngormati wujud tata laku TSGKP. Saliyane iku supaya tradhisi iki tansah ana lan lestari.

METODHE

Panaliten TSGKP ing Desa Kalipang Kecamatan Sutojayan, Kabupaten Blitar iki nggunakake metode pendekatan *deskriptif kualitatif*. Metode diskriptif nduweni tujuwan kanggo nggawe gambaran sawijining kahanan kanthi objektif. Panaliten kualitatif nduweni sipat ngandharake (diskriptif) tegese nyathet kanthi tliti fenomena- fenomena kang digatekake, dirungokake lan kang diwaca kanthi wawancara, cathethan lapangan, photo, video tape, dhokumen pribadi, memo, dhokumen resmi lan sapanunggal (Sudikan, 2001:85).

Metode deskriptif duweni sipat-sipat tartamtu yaiku; (1) mecahake perkara sing ana ing jaman saiki, yaiku perkara kang asipat *aktual*, lan (2) data kang diklumpukake kanthi cara disusun, dijlentrehake, banjur dianalisis, (Winarno, 1989:740). Kanthi metode iki panliten bisa njlentrehake sakabehane perkara-perkara sing ana gayutane karo TSGKP tumrap masyarakat panyengkuyunge.

Sumber dhata yaiku sumber kang bisa menehi informasi utawa kawruh marang panliti. Hoflan (sajrone Moleong, 2002: 153) njlentrehake sumber dhata sajrone panliten ana loro, yaiku dhata *primer* lan dhata *sekunder*. Sumber dhataprimèr ing panliten iki yaiku wujud, makna lan fungsi *Tradhisi Siraman Gong Kyai Pradhah*. Sumber dhatasekunder yaiku masyarakat panyengkuyung folklor kasebut.

Dhata yaiku katrangan utawa bahan nyata sing bisa didadekake dhasar kajian, (Moeliono, 1989:187). Panaliten ngenani TSGKP dhatane arupa dhata lisan lan dhata *kebendaan*. Dhata lisan arupa informasi lisan saka informan lan dhata *kebendaan* arupa dhokumentasi adicara TSGKP. Dhata sajrone panaliten iki uga diperang dadi loro yaiku dhata *primer* lan dhata *sekunder*. Dhata

primer sajrone TSGKPDioncekilan dijupuk saka wujud anane upacara siraman Gong Kyai Pradhah. Dhatasekunderdionceki lan dijupuk saka masyarakat panyengkuyung folklor kang ana ing Kecamatan Sutojayan, dhata iki arupa ukara utawa wacana kanthi sarana wawancara.

Ing panaliten kualitatif, analisis dhata diwiwiti saka nglumpukake dhata wiwitan nganti pungkasan panulisan asil saka panaliten. Dhata kang dikumpulake yaiku wujud gambar, lan ukara. Miturut Tylor lan Bogdan kang dikutip dening Moleong (2009:104), analisis dhata kanggo proses kang ngrinci usaha kanthi cara formal kanggo nemokake tema kayata kang disaranake dening dhata lan kanggo usaha menehi pitulungan ing tema kasebut. Teknik kanggo ngolah dhata kaperang dadi telu yaiku : (1) *open coding*, cara iki digunakake panliten kanggo golesk dhata sakakeh-akehe ngenani tradhisisiraman Gong Kyai Pradhah, (2) *acial coding*, ing kene panliten ngumpulake dhata miturut kategorine, (3) *selective coding*, ing kene panliten nindakake pamriksaan kategori bakukang nduweni sesambungan karo kategori liyane nganti ngasilake dudutan (Sudikan, 2001:80).

ANDHARAN

Tradhisi Siraman Gong Kyai Pradhah

Tradhisi Siraman Gong Kyai Pradhah sawijining adat kebiasaan kang ditindakake dening masyarakat Desa Kalipang, Blitar ing saben tanggal 12 Rabiul Awal lan tanggal 1 Syawal. Kajaba tradhisi khas, uga kalebu icon pariwisata kabupeten Blitar. Supaya luwih cetha kaya andharan ing ngbisar iki:

1) Mulabukane Tradhisi Siraman Gong Kyai Pradhah

Ngandharake babagan mula bukane iku padha karo nggoleki crita asal usule kedadeyan jaman biyen. Asal-usul kedadeyan sawijine papan utawa panggonan iku diarani legendha. Saben dhaerah mesthi nduweni sejarah mula bukane, semono uga tradhisi siraman Gong Kyai Pradhah kang ana gayutane karo wilayah Lodoya, Blitar. Tradhisi siraman Gong Kyai Pradhah bisa diweruhi lan dingerteni saka pitutur wong tuwa biyen nganti saiki.

Sejarah ing saben dhaerah isih ana kang diugemi lan ana kang ditinggalake. Senajan wis ditinggalake ananging para masyarakat isih tetep nindakake apa kang dadi tradhisi ing masyarakat kayata slametan. Kagiyatan kasebut isih tetep diugemi amarga para warga kanthi tujuwan golek keslametan urip. Slametan uga minangka sarana ngucapake syukur lan donga supaya kahanan desa utawa dhaerah iku mau bisa tentrem. Crita ngenani sejarah pusaka Gong Kyai Pradhah ana pirang-pirang

versi manut saka pawongan kang nyeritakake. Ing kene panaliti nggunakake versi arsip dhaerah kang diwacakake nalika adicara siraman pusaka Gong Kyai Pradhah. Adhedhasar mula bukane kang versi arsip kabupaten Blitar, lumantar andharan saka juru kuncikang wis diringkes kaya ing ngisor iki:

Ringkesan crita ingkang nuwuhake anane Siraman Gong Kyai Pradhah:

Kacariyos ing antawisipun tahun Masehi 1704-1719, ingkang jumeneng ratu ing Kartosuro jejuluk Sri Susuhan Pakubuwana I. Ingkang sinuhun kagungan sedherek sepuh saking garwa ampeyan kang sinebat asma “Pangeran Prabu”. Rikala jumenengipun Sri Susuhan Pakubuwana I, Pangeran Prabu rumaos cuwapenggalihipun dene mboten kajumenengaken dados narendra ing Kartosuro, pramila kagungan niat badhe merjaya ingkang rayi Sri Susuhan Pakubuwana I. Ananging tumindakipun punika kewarungan utawa konangan dening ingkang rayi. Kangge aweh ukumanipun, Pangeran Prabu kadhawuhan babad wana bebandhotan tur kathah kewanipun galak-galak, katelah janma mara janma mati. Ing pamrih sageda Pangeran Prabu pejah kamangsa kewan-kewan galak kalawau.

Pangeran Prabu ndhadha kalepatanipun lan saguh nglampahi dhawuhing Ratu, sumedya babad wana Lodoyo. Anggenipun nglampahi ukuman kadherekaken ingkang garwa inggih punika kang asma Putri Wandansari lan abdi kinasih asma Ki Amat Tariman kanthi mbeta pusaka wujud bendhe ingkang winastanan Kyai Bicak. Gaman kasebut saperlu kangge tumbal wana Lodoyo ingkang taksih anker punika.

Miturut gotheking akathah, Bendhe Kyai Bicak punika ugi natos kangge mbarang ringgit dening Ki Tumenggung Bocor, rikala nelukaken Kraman Ki Ageng Mangir. Crita kalajengaken sarawuhipun ing Lodoyo, Pangeran sarta garwa lan abdi njujug ing dhusun Ngekul dedunung ing dalemipun Nyi Mbok Randha Patrasuta. Kangge nentremaken penggalih ingkang katon sayah, Pangeran kersa nenepi ing wana Pakel (sakmenika Lodoyo sisih kilen). Pusaka Kyai Bicak dipuntitipaken marang Mbok Randha Patrasuta, kanthi piweling: “saben dhawah tanggal 1 Syawal lan 12 Mulud supados dipunsucekaken nganggo toya lan sekar (kembang setaman), toyanipun sesucen kening kangge tiyang ingkang sami nandhang sakit lan supados gesangipun sami bungah.”

Sarunggaling wekdal, nalika Ki Aman Tariman kalunta-lunta amarga pisah kaliyan Pangeran Prabu, panjenenganipun bingung sanget anggenipun madosi sang Parbu. Paramila banjur nabuh bendhe Kyai Bicak kalawau ngantos ping pitu. Wonten keelokan lelampahan,

ingkang rawuh sanes Pangeran Prabu, ananging sima ageng- ageng tur kathah sanget cacahipun. Anehipun, sima- sima kalawau boten ngangu, malah sami njagi dhateng Ki Amat Tariman. Saking kadadeyan punika pramila Kyai Bicak lajeng katelah Kyai Macan utawi Kyai Pradhah.

Sesampunipun pangeran Prabu dhawuh piweling kathah- kathah, banjur kersa nerusaken lampah nenepi ing wana Pakel. Rinaos kirang tentrem wonten ing wana pakel, banjur ninggalaken papan ngriku sarana nilar sedaya agem- agemanipun ing pasranggahan Pakel. Papan menika ngantos sakmenika taksih dipunleluri dening para pendhudhuk sakupenge. Pangeran Prabu nerusaken lelampahan kanthi tindak mangilen, nanging boten antawis dangu kapapag kaliyan utusan saking Kraton Surakarta. sulayanipun rembag dados prang. Ananging prajurit kraton sami kasoran, banjur wangsul dhateng Surakarta.

Sawetawis dangunipun pangeran Prabu ngrantos wonten ing gunung Gelung, mbokmenawi wonten bantuan saking Surakarta ingkang badhe lumawan dhateng pangeran Prabu. Sareng sampun tita bilih boten wonten utusan ingkang nekani, bajur nerusaken lampah tumuju wana Keluk. Ingkang sapunika dipunwastani dhusun Ngreja. Wonten ing mriki pangeran Prabu kersa ngethok agemanipun gelung banjur dipun pendhem saka mahkotanipun. Ngantos samenika papan kalawau dipunanggep pasareyan ingkang kramat tumrap pendhudhuk kang manggen ing sakupenge.

Lelampahanipun Pangeran prabu dipun terusaken tumuju ing wana Dhawuhan. Ing mriku, Pangeran kersa nanem utawi tetanen pantun gaga. Ananging pantun menika emanipun boten saged dipunpanen amargi puso. Pramila papan menika bajur katelah Gogowurung. Saking Gogowurung banjur dipunterusaken mangetan njujug ing wana darungan. Wonten ing papan menika iangkang garwa mbabaraken putra ananging boten panjang yuswanipun. Bajur putra menika kasarekaken ing redi Pandhan kanthi lokasi saklere redi Bethet.

Lelampahanipun kalajengaken terus nglorok mangetan ngantos nglangkungi Jegu, Gondhanglegi, twangrejo, banjur ngaso ing wana Kedhungwungu. Ing tlatah Kedhungwungu ingkang garwa nggarbini malih. Keng garwa nyidham woh pakel lan duren. Rehning dereng wancinipun woh, pangeran Prabu ngeningak penggalih nyipta woh pakel lan duren. Saengga ngantos samenika dhusun kedhungwungu misuwur pakel lan durenipun.

Crita sabanjuripun inggih menika, Pangeran Prabu kersa ngasta garwanipun minggah gunung. Kacritakaken ing papan punika keng garwa mbabaraken putra kembar,

nanging ugi boten ngenger malih. Amargi ing rikala semanten boten wonten piranti kangge babaran. Kanthi kadadeyan menika, pramila gunung punika dipun wastani gunung Pranti. Ngantos dumugi ing gunung Pranti menika cariyas bab Pangeran Prabu cuthel tanpa lari.

Bab Kyai Bicak , Kyai Macan, utawi Kyai Pradhahsapengkeripun Pangeran Prabu, Nyi Potrasutra tansah nindakake punapa ingkang dipun dhawuhaken. Sesedanipun Nyi Potrasutra, pusaka lumuntur tumaruntun dhateng, Ki Redibaya ing Ngekul, Ki Dhalang Rediguna ing dhusun Kopek, lanjeng dhateng Kyai Imam Sampurna. Satunggaling wekdal Kyai Imam Sampurna katimbalan marak ing Kraton Surakarta. Pusaka Kyai Pradhah dipun paringaken dhateng rayinipun ingkang asma Kyai Seca, ngasta panghulu ing Blitar, dedalem ing dhusun Sukoanyar utawi samenika Sukoreja. Kirang langkung tahun 1798 Kyai Imam Seca seda, lan pusaka Kyai Pradhah dipun pasrahaken dhateng Raden Rangga Kertareja lan dipunpapanaken ing sanggar dhusun kalipang Lodoyo, amargi ing dhusun Sukoanyar wekdal semanten jombok sanget. Dene wewujudanipun pusaka Kyai Pradhah inggih punika gong kempul (lima), ing sawaunipun binuntel cindhe, lan sawatawis wujud sanesipun.

Adhedhasar andharan ing ndhuwur bisa digambarake yen crita ngenani lakune Pangeran Prabu anggone nindakake ukuman ing alas Lodoyo diwiwiti saka tumindake dhewe kang rumangsa iri marang sinuwun Sri Susuhan Pakubuwana I. Saka anane ukuman kasebut, tlatah Lodoyo bisa dadi tlatah kang kebak sejarah lan punjer anggone nindakake TSGKP. Wujud bende kang digawa saka kraton Surakarta kasebut digunakake kanggo tolak bala kewan-kewan galak kang manggon ing alas Lodoyo. Sakabehe crita ngenani sejarah Gong Kyai Pradhah ana gayutane karo sejarah mula bukane papan-papan kang ana ing tlatah Lodoyo, Blitra. Anane TSGKP kabentuk saka kapitayane masyarakat kang ngrasa pusaka kasebut menehi daya pangaribawa lan piguna tumrap bebrayane.

2) Tata Lakune Tradhisi Siraman Gong Kyai Pradhah

Tata laku minangka sawijining perangan kang wigati sajrone adicara tartamtu. Tata laku bakal ngatur sekabehane acara kanthi urut lan runtut saingga acara bisa digelar kanthi apik. Sajrone TSGKP uga nggunakake tata laku kang wis gumathok wiwit biyen nganti saiki. Tata laku kasebut ora tau dilongi, nanging bisa ditambah miturut apa kang dadi kapercayane lan pasarujukane Juru Kuncen lan pamerintah kang nyengkuyung acara kasebut. supaya luwih cetha kaya andharan ngisor iki:

1) Tahap Persiapan TSGKP

Persiapan ing kene yaiku nyiapake bab apa wae kang digunakake sajrone TSGKP. Wiwit saka musyawarah kanggo netepake dina kang pas nganti nyiapake piranti- piranti kang digunakake sajrone adicara.

Tradhisi Siraman diwiwiti kanthi nganakake musyawarah sawise Juru Kuncen lapor menyang Kelurahan lan Kecamatan. Musyawarah kasebut ditindakake dening pejabat pamarentah tingkat Pembantu Bupati lan sesulih saka masyarakat Lodoyo kang dilaksanakake 20 dina sadurunge nindakake tradhisi Siraman Gong Kyai Pradhah. Ing musyawarah kasebut Juru Kuncen masyarahake pawongan- pawongan kang bisa aweh pambiyantu supaya adicara Siraman Gong Kyai Pradhah dilaksanakake kanthi lancar. Pamerintah tingkat Kecamatan banjur mbentuk panitia plaksana tradhisi Siraman Gong Kyai Pradhah. Panitia kasebut nduweni fungsi yaiku nyiapake piranti- piranti kang nyengkuyung anane tradhisi kayata : nyiapake papan kang dienggi slametan, papan kang dienggo siraman, pendhopo kang dienggo Bupati Blitar lan rombongan, papan kaanggo tamu undhangan saka masyarakat, nggawe lan nyebarake undhangan. Kajaba iku, saka sakabehing lakune adicara dipasrahake menyang panitia supaya adicara siraman bisa kalaksanan kanthi tertib lan sakral.

Sawise mbentuk panitia sabanjure yaiku nganakake gugur gunung *masal* ing sakupenge papan kang arep digunakake kanggo siraman. Gugur gunung kasebut nduweni tujuwan yaiku kanggo mupuk rasa gotong royang antarane warga desa Kalipang lan pamerintah Sutojayan. Reresik iki dianakake seminggu sadurunge dina nindakake siraman. Sawise reresik banjur diterusake kanthi nyepakake piranti- piranti kang digunakake kanggo adicara siraman kaya diskripsi iki:

- Kain mori kanthi ukuran 2 m kang dibentuk kaya karung. Kain kasebut digunakake kanggo mbungkus gong sawise disucekake. Gong kasebut ora oleh kademek tangan sawise disiram,
- Gethong kang cacah ana pitu, genthong kasebut diisi banyu lan diwenehi kembang setaman kanggo ngumbah gong,
- Ebor kang digawe saka bathok, ebor iki biyasane digawe nyidhuki banyu kang ana ing genthong mau,
- Bakor minangka wadhah kanggo banyu kembang setaman,
- Payung, payung ing kene wujud kaya payung kang digawe mayungi para raja ing jaman biyen. Fungsine payung kasebut yaiku kanggo mayungi gong nalika diarak tumuju ing panggung siraman.

- Janur, saben ing acara tradhisional wujud janur ora keru semana uga ing adicara Siraman Gong Kyai Pradhah kang nggunakake janur kanggo hiasan ing panggung siraman.
- Godhong- godhongan kayata: godhong ringin (godhong kang digawe hiasan ing panggung kanggo siraman Gong Kyai Pradhah), godhong andhong, Puring, lan godhong langsuran,
- Sesaji kannggo adicara Siraman Gong Kyai Pradhah, kayata : gedhang raja, gedhang raja, waluh godhog, kembang setaman, jenang sengkala, ndhas wedhus lan jeroan, tumpeng lan ingkung, dupa, kembang boreh, lan sego gurih iwak ingkung.

2) Pambukane Adicara TSGKP

Pambuka iki minangka tahapan kang ditindakake sadurunge prosesi siraman. Ing kene kang dadi pambukane adicara tradhisi Siraman Gong Kyai Pradhah yaiku kaya diskripsi ing ngbisar iki:

a) Mbeleh Wedhus

Kagiyatan mbeleh wedhus ditindakake ing omahe Juru Kuncen. Kanthi dipimpin dening Juru Kuncen langsung, wedhus kang cacah ana 1 dibeleh. Sawise dibeleh wedhus mau diolah kanggo menehi dhaharan wong- wong kang lagi tirakatan ing sanggar. Dene ndase lan jeroan bakal digunakake kanggo sesajen utama. Mbeleh wedhus dilaksanakake antara jam 16.00 WIB ing dina sadurunge sirman.

b) Malem Tirakatan

Malam tirakatan biyasane ditindakake sedina sadurunge adicara siraman. Malem tirakatan kasebut dipusatake ing sanggar Kyai Pradhah. Kagiyatan malem tirakatan diwiwiti jam 19.00 WIB nganti tumekane subuh yaiku jam 04.00 WIB. Wujud kagiyatan kang ana ing sanggar kasebut antarane :

- Nyekar utawa Ziarah, nyekar/ ziarah kasebut dilaksanakake wiwit jam 19.00 WIB nganti jam 21.00 WIB. Kagiyatan nyekar kasebut dipusatake ing sanggar Kyai Pradhah minangka papan kanggo nyimpen pusaka Gong Kyai Pradhah. Nyekar ditindakake dening masyarakat umum kang asale saka njero dhaerah nganti njaba dhaerah kang nduweni tujuwan tartamtu kanthi nggawa sajen kembang telon lan dupa.
- Slametan, yaiku kagiyatan slametan kanggo mapag dina sadurunge adicara siraman. Slametan kasebut ditindakake antawis jam 21.00 nganti jam 22.00 WIB. Kagiyatan kasebut uga dipusatake ing sanggar Kyai Pradhah lan dilaksanakake sawise nyekar. Sajen kang digunakake ing slametan kasebut yaiku

sega tumpeng, ingkung, jenang sengakala, gedhang raja. Salmetan ing malem tirakatan wujud ana 2 yaiku slametan khusus lan umum.

- 3) Kesenian jedhoran, kesenian kang ditabuh mung nalika ana adicara siraman Gong Kyai Pradhah wae. Kesenian jedhoran dipusatake ing sanggar Kyai Pradhah. Jedhoran ing sanggar kasebut ana 2 klompok, saklompok manggon ing sisih kidul lan sijine manggon ing sisih lor saka gerbang sanggar. Kaloro jedhoran mau anggone ngonekake kanthi cara gentenan kang diwiwiti antarane jam 22.00 WIB nganti mapak subuh yaiku jam 03.00 WIB. Nanging diwiwiti maneh jam 06.30 WIB nganti jam 10.00 WIB.

c) Masak Sajen

Kagiyatan masak sajen salah sawijining kagiyatan kang wigati. Sakabehing saka sajen bakal dimasak ing dina sadurunge adicara siraman. Kagiyatan nggawe sajen kasebut ditindakake ing omahe Juru Kuncen. Kagiyatan kasebut ditindakake wiwit bengi nalika kabeh padha tirakatan lan diterusake nganti isuk. Kagiyatan nggawe sajen kang digawe ing bengine yaiku kayata : gedhang godhog, waluh godhog, lan sapanunggale. Dene sakabehe uba rampe sajen wis dicepakake sedina sadurunge masak sajen kasebut. Pawongan kang dipasrahi dening juru kuncen kanggo masak sajen yaiku wanita kang lagi ing kahanan suci lan asli warga desa Kalipang.

3) Adicara Inti Tradhisi Siraman Gong Kyai Pradhah

Adicara inti minangka adicara kang dadi punjer saka sawijining adicara. Ing tradhisi Siraman Gong Kyai Pradhah kang dadi punjering adicara yaiku anggone njamasi sawijining pusaka arupa Gong. Adicara njamasi kasebut diwiwiti kanthi anane adicara “mendhem sajen” ing dukuh Dadapan.

Mendhem sajen kang arupa “ndas wedhus lan jeroane” kasebut ditindakake ing wanci isuk watara jam 07.00 WIB. Kagiyatan diwiwiti kanthi mlebu juru kuncen ing papan kanggo nyimpen gong kanggo njupuk sajen arupa “ndas an jeroan wedhus” kang wis dicepakake wiwit dina sadurunge. Kajaba njupuk sajen, Mbah Palil minangka juru kuncen Gong Kyai Pradhah uga nyuwun ijin yen bakal mendhem sajen kasebut ing duku Dadapan. Dene ing dukuh Dadapan yaiku papan patilasan Mbok Randha kang aran Nyi Patrosuto, uga wis diaspake papan kanggo mendhem sajen kasebut. Kajaba nyiapake dhudhukan kanggo mendhem sajen, ing papan iku uga dirias nganggo “janur” minangka tandha yen papan iku dikramatake dening masyarakat sakupenge.

Nalika para emban nyiapake dhudhukan ing dukuh Dadapan, ing ngarep sanggar uga nyiapake rombongan saka warga masyarakat kang dienggo ngiring

juru kuncen anggone tindak menyang dukuh Dadapan. Sakabehe rombongan mau wis diatur lan diserahkan marang Pamerintah Lodoya nalika tahap musyawarah nanging tetep manut ing ngedikane juru kuncen. Rombongan kang dienggo ngarak juru kuncen menyang Dadapan yaiku:

- a) Rombongan emban ceti, minangka rombongan kang ditunjuk khusus dening pamerintah Lodoya kanggo ngiringi lan ndampingi langsung juru kuncen anggone nindakake proses adicara siraman wiwit wiwitan nganti pungkasan adicara. Emban ceti nalika ngiringi ing dukuh Dadapan kasusun dening : 1) paraga kang nggawa gendera, 2) paraga kang nggawa menyan, 3) paraga kang nggawa payung cacah loro, 3) lan emban ceti kang ngiring.
- b) Rombongan Jaranan, rombongan kang manggon ing sakmburine rombongan emban ceti. Rombongan jaranan kasebut kasusun dening : 1) paraga kang ngemba dadi jaran, 2) penari jaran kepang kang cacah loro, 3) lan para yaga kang ngiringi jaranan.
- c) Rombongan pelajar kang memba dadia macan, rombongan kasebut manggon sawise rombongan jaranan. Rombongan kasebut kasusun dening para pelajar saka SD, SMP, lan SMA kang dipacaki memba kaya macan lan nganggo klambi macan.
- d) Rombongan masyarakat umum, rombongan kasebut ora diwatesi amarga manggon ing mburi dhewe sawise rombongan pelajar.

Sawise kabeh rombongan diaspake, diterusake dening juru kunci mlebu ing sanggar saperlu njupuk sajen kang wis dicepakake ing njero sanggar wiwit wingi bengi. Watara jam 07.30 WIB juru kuncen metu saka njero sanggar kanthi nggawa sajen arupa “ndas wedhus” kang dibuntel kain mori sarta diiring dening para emban kang nggawa kembang setaman. Sakabehane emban ceti ngumpul ing ngarepe sanggar kanggo siyap- siyap. watara jam 07.45 WIB rombongan diarak tumuju dukuh Dadapan kang jarak ±1 km saka sanggar. Rombongan kang ngarak runtut kaya kang dijentrehake ing nduwur mau.

Ing ngarepe gerbang patilasan Nyi Patrosuto, juru kuncen lan kaloro emban ceti kang nggawa kembang setaman enggal mlebu lan mendhem sajen mau, nanging sadurunge mlebu juru kuncen nyuwun donga minangka syarat sadurunge mendhem sajen. Sajen arupa “ndas lan jeroan wedhus” wis rampung dipendhem, banjur sakabehing rombongan bali menyang sanggar saperlu nyiapake sakabehing piranti kanggo ngarak gong.

Adicara sabanjure yaiku njamasi pusaka arupa Gong Kyai Pradhah. Watara jam 10.00 WIB bapak Lurah Kalipang lan bapak Camat Sutojayan rawuh. Rawuhe

bapak Lurah lan Camat kasebut mertandhani yen siraman Gong Kyai Pradhah siyap dilaksanakake. Sawise pak Camat lan pak Lurah ngadhep juru kencen, banjur juru kuncen mlebu maneh kanggo nyepakake Gong lan piranti liyane arupa wayang krucil lan kenang. Ing njaba sanggar pagelaran seni jaranan kanggo nyambut metune Gong saka pasarean tetep dilaksanakake nganti paraga kang mragakake macan kesurupan. Nalika kesurupan, pawongan kang memba macan mau mlayu tumuju pasareyane Gong Kyai Pradhah. Masio wis dialangi dening pirang- pirang wong, nanging tetep ora bisa nganti juru kuncen menehake kembang setaman marang tutuke macan mau. sanalika macan jilmaan mau sadhar banjur nerusake maneh tarian kesenian jaranan.

Watara jam 11.00 WIB, juru kuncen sarta metu kanthi nggendhong Gong kang aran Kyai Macan kasebut. Gong kasebut banjur diarak tumuju panggung kang wis dicpakake kanthi diarak rombongan kang kasusun saka:

- a) Pengawal kang nggawa dupa, pawongan kasebut manggon ing ngarep dhewe. Dupa kang digawa kudu tansah ngetokake keluk supaya kahanan saya tambah mistis.
- b) Juru kuncen kang nggendhong gong, juru kuncen kang didhampingi dening petugas keamanan nggendhong Gong kang wis buntelan mori kasebut tumuju ing panggung pasiraman.
- c) Bapak Lurah lan bapak Camat, rombongan kasebut manggon sawise juru kuncen. Kaloro pejabat kasebut salah sawijine dipasrahi piranti arupa tabuh gong kang wis dirias. Nalika acara ing tahun 2014 kasebut, bapak Camat Sutojayan minangka pawongan kang dipasrahi mbeta tabuh gong kasebut.
- d) Emban cethi kang cacah 8, rombongan kasebut manggon sawise rombongan pak Lurah lan pak Camat mau. emban ceti kang cacah 8 mau ana kang nggawa perangan kayata kothak wayang krucil lan kenang, saliyane iku nggawa bakor kang isine kembang setaman kang digunakake kanggo sajen nalika adicara jamasan.

Sawise kabeh rombongan siyap, adicara ngarak gong enggal diwiwiti. Juru kuncen sarta rombongan mlaku alon- alon saka sanggar tumuju ing panggung kanthi rute kang wis ditemtokake dening panitia siraman. Sawise rombongan teka ing gerbange panggung, kasusul dening rombongan saka Bupati Blitar lan para pejabat pamarintah kutha Blitar. Kaloro rombongan mau ketemu ing ngarep gerbang panggung. Ing kono Bupati Blitar nyumanggakake utawa aweh ijin marang juru kuncen supaya enggal nindakake siraman. Sawise oleh ijin saka Bupati Blitar, banjur sakabehe rombongan kang kasusun saka :

- a) Barisan ngarep dhewe, yaiku bapak Bupati lan Wakil Bupati Blitar,
- b) Barisan kaloro, yaiku para pejabat pamarintah blitar kayata : sekretaris dhaerah, kasie- kasie pamerintahan lan sapanunggale lingkup pamerintahan kutha Blitar,
- c) Barisan katelu, yaiku juru kuncen kang nggawa gong didhampingi karo pengawal kang tugase mayungi Gong,
- d) Barisan kapapat, yaiku para Emban Ceti kang nggawa kothak wayang lan kenang sarta bakor,
- e) Barisan kapapat, yaiku para pejabat tingkat Kecamatan, Desa, Pamong Praja, tokoh masyarakat lan para seniman (Dhalang),
- f) Rombongan kalima, yaiku
- g) Barisan pungkasan, yaiku barisan kesenian jaranan.

Sakabehe rombongan kasebut munggah tumuju ing panggung. Sawise Gong teka ing ndhuwur panggung, banjur kain mori kang nutupi gong kasebut diuculi sawise ngrungokake sejarah Gong Kyai Pradhah kang diandharake dening pranata adicara siraman. Kain kang dicepot saka gong mau banjur diselehake ing ndhuwure gong. Sawise iku banjur adicara jamasan Gong Kyai Pradhah nganggo banyu kang wis diiseni kembang setaman kang digawa dening para Emban Ceti mau. Ing adicara siraman kasebut, bapak Bupati Blitar dipasrahi njamasi Gong Kyai Pradhah kapisanan nganggo banyu kembang setaman kang wis diseleh ing genthong kang wis disiapake panitia. Sabanjure kang diwei kesempatan kaloro yaiku bapak Pembantu Bupati Lodoya Wetan diterusake dening para pejabat muspika, juru kunci, Lurah Desa Kalipang lan para seninam dhalang. Kajaba Gong Kyai Pradhah kang disucekake, piranti geganepe Gong Kyai Pradhah arupa wayang krucil lan kenang kang cacah loro uga dijamasi ing adicara kasebut.

Bubar anggane njamasi, banjur bapak Bupati Blitar nabuh gong mau. Gong ditabuh nganti ping 7, saben satabuhan ngumandhangake tembung “sae napa awon?” tumrap masyarakat kang nyekseni jamasan kasebut lan disauri dening masyarakat kathi tembung “sae”. Tradhisi kaya mangkono kasebut tetep dilestarekake lan ora tau ditinggalake. Sawise gong, wayang krucil, lan kenang dijamasi, banjur banyu tilas jamasan mau banjur disiramake masyarakat kang manggon ing ngbisare panggung. Prosesi kasebut tansah diantu- antu dening warga masyarakat kang nyengkuyung tradhisi siraman Gong Kyai Pradhah. Miturut sejarah, banyu tilas saka jamasan kasebut nduweni pigunan kang maneka warna miturut kapitayane masyarakat.

Banyu kang wujud putih memlak kasebut didumake kanthi cara disemprot lan disiramake langsung. Tindake para warga supaya ngolehake banyu tilas

jamasan kasebut maneka warna, wiwit ana kang nyepot klambine banjur ditadhahake kriwikan kang mili saka panggung, ana kang adus langsung saka kriwikan kang mili saka panggung, lan ana saperangan masyarakat kang nguncalake botol banyu minerah ing panggung kanthi maksud yaiku supaya botol mau diisi bayu boreh tilas jamasan Gong Kyai Pradhah. Kajaba banyu kang dipercaya masyarakat, riasan kang kasusun saka janur, godhong ringan, lan godhong langsuran kasebut uga didumake marang para warga. Sakabehing piranti kang digunakake kanggo siraman Gong, wiwit saka riasan, banyu, kain kanggo ngosoki gong lan sapanunggale dipercaya ngandhut pigunan tumrap masyarakate.

Sawise ngedumake banyu lan piranti liyane tumrap masyarakat, banjur gong kasebut dibuntel maneh nganggo kain mori kang wis disiapake, bajur diarak maneh tumuju ing sanggar. Anggone ngarak tumuju ing sanggar kasebut tansah diawasi ketat dening pihak keamanan lan panitia. Amarga nalika ngarak gong kasebut, para masyarakat kepingin banget ndemek gong kang wis disucekake mau. Senajan kanthi kahanan kaya mangkono iku, juru kuncen sarta panitia tetep tansah nglindhungi supaya gong kasebut bisa tetep resik ora kejamah tangane masyarakat kang ngalap berkah. Pusaka Gong Kyai Pradhah wayang krucil lan kenang disarekake ing sanggar kanthi cara yaiku diseleh ing paturon kanthi ukuran 1,5x2m kang manggon ing njerone sanggar. Adicara njamasi pusaka dipungkasi kanthi tandha yaiku Gong wis disarekake ing sanggar.

4) Panutup

Adicara panutup ditandhani kanthi anane slametan kang ditindakake ing pendhopo kecamatan. Ing konowis dicepakake sega gurih ulam sari kang awujud tumpeng lan ngkung. Sadurunge nglaksanakake slametan, ana tradhisi kang dadi syarat anggone nindakake siraman yaiku anane tari gambyang. Tari kasebut kalebu ing salah sajine syarat ing adicara siraman. Senajan ora suwi anggone nindakake gambyangan, nanging syarat kasebut kudu ditindakake.

Tarian gambyang kasebut ditindakake dening para “sinden tayub” lan para pejabat pamerintahan kang kersa njoged. Kanthi diiringi gamelan, jogedan tayub lumaku kanthi sakral. Sawise adicara tayuban, banjur juru kunci menehi sambutan diterusake ujub donga kanggo adicara slametan. Ing adicara slametan kasebut, *antusias* warga masyarakat akeh banget nganti ngebaki pendhopo. Kajaba sekul suci ulam sari kang dicepakake ing tampah cili, ing ngarepe pendhapa uga ana rong tumpeng kanthi beda jinis. Jinis tumpeng nomer siji yaiku tumpeng kang digawe saka sega kuning lan ana lawuhe kanthi riasan jinis tanduran asil saka dhaerah

lodoya kayata: terong, wortel, lombok, lan tomat. Dene tumpeng nomer loro yaiku kasusun saka jajanan pasar kang ana ing dhaerah Lodoya. Kaloro tumpeng kasebut digawe dhuwur yaiku 1 meter. Tumpeng raksasa kasebut bakal digawe royakan para warga masyarakat kang ana ing pendhapa. Sawise diujubake dening juru kunci banjur sakabehe “sega suci ulam sari” dibagekake marang para warga masyarakat kang teka. Adicara siraman Gong Kyai Pradhah ditutup kanthi donga sesarengan.

Fungsi Tradhisi Siraman Gong Kyai Pradhah

Tradhisi siraman gong kyai pradhah yaiku sawijining tradhisi kang wajib ditindakake dening masyarakat desa Kalipang kang ngugemi. Sakabehing masyarakat desa kalipang lan umum nindakake tradhisi iki saben tahun ping pindho yaiku ing sasi Mulud lan Syawal. Fungsi kang ana sajrone TSGKP yaiku:

- 1) Minangka Sistem Proyeksi
- 2) Minangka pangesahing pranata kabudayan
- 3) Minangka sarana panggulawenthah
- 4) Minangka piranti panentu norma- norma masyarakat
- 5) Kanggo nguwatake rasa pangrasane klompok masyarakat
- 6) Fungsi Pelestarian Budaya
- 7) Fungsi hiburan
- 8) Fungsi Ekonomi

TSGKP minangka sawijining warisan budaya kang wis ditindakake wiwit jaman biyen nganti saiki dening masyarakat desa Kalipang, Kabupaten Blitar. Tradhisi kasebut dianggep warisan budaya saka leluhur. Senajan kalebu warisan leluhur, ora kabeh masyarakat desa Kalipang sarujuk anane adicara TSGKP. Miturut *survei* ing wilayah desa Kalipang, ing kene pamawase masyarakat marang TSGKP kaperang dadi loro yaiku ana golongan kang nampa utawi sarujuk lan ana golongan kang ora bisa nampa utawi ora sarujuk kanthi anane TSGKP kasebut. supaya luwih cetha kaya asil dhata ing tabel ngbisa iki:

Tabel 8: Pamawase Masyarakat ngenani TSGKP

No	Pamawas e	Umur (th)					Jumlah (orang)
		15 - 24	25 - 34	35 - 44	45 - 54	>55	
1	Sarujuk	9	11	15	18	35	88

2	Ora sarujuk	2	4	3	2	1	12
Jumlah							100
3	Wigati	12	10	18	15	24	79
4	Ora wigati	3	3	4	4	9	21
Jumlah							100
5	Ana pigunane	8	15	17	20	15	75
6	Ora ana pigunane	0	5	3	5	2	15
Jumlah							100

PANUTUP

DUDUTAN

Miturut andharan ing bab asiling panaliten ngenani tradhisi siraman gong kyai pradhah ing desa Kalipang, Kecamatan Sutojayan, Kabupaten Blitar, bisa didudut:

Mula bukane tradhisi siraman gong kyai pradhah diwiwiti kanthi anane crita ngenani lakune Pangeran Prabu kang diukum supaya mbabad alas Lodoya kanthi disangoni pusaka kang wujudde Gong minangka sarana kanggo tolak bala. Sawise Pangeran Prabu ngilang tanpa aran, pusaka mau banjur dititipake menyang Mbok Randha Dadapan ing banjur diwarisake kanthi turun-tumurun nganti saiki. Sawise tahun 1798-an pusaka banjur dipapanake menyang sanggar ing desa Kalipang. Kanthi ngugemi mitos, pusaka kasebut banjur dijamasi saben tahun kang ditindakake ping pindho.

Tata laku anggone nindakake TSGKP kaperang dadi 4tahapan yaiku 1) tahap persiapan, 2) pambuka adicara, 3) adicara inti, 4) panutup. Ing tahap persiapan: nyiapake bab apa wae wiwit saka nindakake musyawarah, mbentuk panitia nganti nyepakake piranti kanggo siraman. Banjur diterusake ing adicara pambuka kanthi anane adicara mbeleh ndas wedhus, malem tirakatan, lan masak sesajen. Tahap adicara inti minangka adicara kang dienteni dening sakabehe lapisan masyarakat. Anane prosesi mendhem sajen banjur diterusake siraman Gong ing panggung siraman kanthi runtut diwiwiti jam 07.00 isuk nganti rampung jam 12.00 awan. Dene tahap adicara panutup ditutup kanthi anane slametan/tasyakuran sawise pagelaran wayang ing wektu telung dina sawise adicara inti.

Ubarampe kang digunakake ing TSGKP iki kaperang dadi rong golongan yaiku ubarampe kang kudu ana lan ubarampe kang ora kudu ana. Wujud saka ubarampe kang kudu ana yaiku kayata: ndas wedhus, gedhang raja telung tangkep, cok bakal, kembang setaman, jenang sengakala, tumpeng jangkep iringane, dupa, lan waluh godhog. Denen ubarampe kang ora kudu

ana nanging uga wigati yaiku : godhong ringan, godhong andhong, lang godhong langsuran kang dienggo hiasan panggung siraman.

Wujud ubarampe kang digunakake ing TSGKP nduweni makna beda- beda kayata: 1) ndas wedhus digunakake kanthi tujuwan minangka sawijining wujud pakurmatan lan mbales budi marang leluhure mbok rondho dadapan kang dikenal minangka tokoh wigati sesambungan karo anane tradhisi kasebut, 2) gedhang raja 3 tangkep ngemu piwulang tumrap bocah nom-noman supaya meruhi wujud seduluran kang raket lan ngrembaka kaya wujud gedhang, kejaba iku uga minangka sawijine aweh pakurmatan marang rajane leluhur kang manggon ing desa Kalipang. 3) cok bakal minangka lambang kanggo pangeling- eling marang Gusti kang wis paring kasarasan lan katentreman. 4) kembang setaman, nggambarake yen nalika siraman papan kasebut dikarepake bisa kaya taman kang kebak kembang, saengga kahanan ing papan kasebut bisa ayem tentrem raharja. 5) jenang sengkala, minangka wujud pakurmatane masyarakat desa Kalipang marang leluhur kang wis njaga anane pusaka gong kang aran Kyai Pradhah. 6) tumpeng nggambarake wujud syukure masyarakat desa Kalipang marang Guati kanthi tujuwan apa kang dadi pepujenen bisa kasembadan. 7)dupa digunakake kanthi tujuwan supaya kahanan ksebut nuwuhake gondo arum saengga kabeh mayarakate bisa ayem tentrem. Dene 8) waluh godhog digunakake kanthi tujuwan apa kang dadi pangeluhe warga bisa ilang nalika anane siraman kasebut lan sakabehe kesedhihan bisa malih dadi rasa bungah.

TSGKP nduweni piguna, yaiku 1) minangka sistem proyeksi, 2) Minangka pangesahing pranata kabudayan, 3) Minangka sarana panggulawentha, 4) minangka piranti panentu norma- norma masyarakat, lan 5) Kanggo nguatake perasaan solidaritas *kolektif*.

Asiling saka pamawas masyarakat nuduhake yen masyarakat kasebut kaperang dadi rong golongan, yaiku masyarakat kang sarujuk anane TSGKP lan masyarakat kang ora sarujuk anane TSGKP. Golongan kang sarujuk nduweni alesan amarga ngugemi budaya kang diwarisake dening leluhur lan minangka sarana muji syukur marang Gusti. Kajaba iku, TSGKP minangka adicara kang dianggep sarana kanggo ngiring donga marang Gusti. Dene alesan miturut golongan masyarakat kang ora sarujuk anane TSGKP yaiku amarga dianggep sawijining tumindak lan kapitayan kang tumuju menyang tumindak musyrik kanthi lelandhesan kapitayan Agama Islam kang dinut.

Kajaba anane pamawas masyarakat kang kaya mangkono iku, TSGKP uga nuwuhake nilai fungsi

kabudayan kang becik, yaiku: 1) Fungsi Ekonomi, 2) Fungsi Pelestarian Budaya, 3) Fungsi hiburan, 4) Nilai gotong royong, 5) Nilai religi, 6) Nilai sosial masyarakat, lan 7) Nilai Berbangsa lan Bernegara. Upaya kanggo nguri-uri tradhisi iki salah sijine yaiku anane malem tirakatan kang ditindakake saben malem jum'at legi. Kanthi anane malem tirakatan iki kabeh masyarakat bisa nyambung tali paseduluran antarane pawongan siji lan sijine ing sanggar kasebut, saengga TSGKP bisa tetep ana lan ditindakake dening masyarakat kang dadi generasi peneruse.

5.2 Pamrayaga

Ing jaman kang sarwa modern iki, sakabehe pola pikire lan tumindake manungsa bisa ngalami owah-owahan kang cepet banget. Bab iki bisa ndadekake owah-gingsire TSGKP kang wis ana wiwit jaman biyen kang durung owah saka asline. Mula, supaya sakabehane unsur alami sajrone TSGKP ora owah saka asline dibutuhake penyengkuyungan saka generasi penerus kang wiwit tresna lan sarujuk anane TSGKP kasebut. Para mudha-mudhi dikarepake bisa wiwit nyinauni tradhisi Jawa kang menenehi akeh pigunan tumrap masyarakat umum. Senajan ora ana ing piwulangan agama, nanging tradhisi iki nyimpen nilai-nilai bebrayan kang luhur. Kanthi anane dokumentasi iki, dikarepake TSGKP tetep dijaga lan ditingkatake maneh supaya warisan asli budaya saka leluhur ora ilang lan tetep ngrembaka senajan kudu ana owah-gingsire. Asil saka panaliten iki muga bisa kanggosarana usaha wiwitan anggone ngeleluri lan usaha nylametake wujud saka kabudayan Jawa kang isih tetep diugemi dening klompok masyarakat tartamtu. Kajaba iku, andharan ngenani TSGKP iki dikarepake bisa nggugah ati para generasi penerus supaya luwih nresnani marang budayane dhewe tinimbang budaya asing kang durung karuwan cocok karo kapribaden bangsa Indonesia.

Kapustakan

Ahmadi, Abu. 1985. *Antropologi Budaya*. Jakarta: Yayasan Obor Indonesia.

Arikunto, Suharsini. 2011. *Prosedur Penelitian Suatu Pendekatan Pragmatik*. Jakarta: PT. Rineka Cipta.

Danandjaja, James. 1984. *Folklor Indonesia, Ilmu Gosip, Dongeng dan lain-lain*. Jakarta: PT Pustaka Grafiti Press.

Endraswara, Suwardi. 2009. *Metode Penelitian folklor, Konsep, Teori dan Aplikasi*. Yogyakarta: Gadjah Mada University Press.

_____. 2011. *Metodologi Penelitian Sastra*. Jakarta: PT. Buku Seru.

Hariwijaya, H. 2004. *Filsafat Jawa: Ajaran Leluhur Warisan Leluhur*. Yogyakarta: Gelombang Pasang.

Herlingga, Mochamad Choesin. 1987. *Asas Lingguisme Falsafah Nenek Moyang Kita*. Surabaya: Anta Riksa.

Herusatoto, Budiono. 1984. *Simbolisme dalam Budaya Jawa*. Yogyakarta: Hanindita Graha Widia.

_____. 2008. *Simbolisme Jawa*. Yogyakarta: Penerbit Ombak.

Ihromi, T.O. 1996. *Pokok-Pokok Antropologi Budaya*. Jakarta: Yayasan Obor Indonesia.

Kaplan dan Menner. 2000. *Teori Budaya*. Yogyakarta: Pustaka Pelajar.

Koentjaraningrat. 1984. *Kebudayaan Jawa*. Jakarta: Balai Pustaka

_____. 1985. *Kebudayaan Mentalis dan Pembangunan*. Jakarta: PT Gramedia.

_____. 1987. *Pengantar Hukum Adat kebudayaan Mentalitas dan Pembangunan*. Jakarta: Gramedia.

Kuntowijaya. 1987. *Budaya dan Masyarakat*. Yogyakarta: Tiara Kencana.

Luxemburg, Jan Van. 1992. *Pengantar Ilmu Sastra*. Jakarta: Gramedia Pustaka Utama.

Maran, Rafael Raga. 2007. *Manusia dan Kebudayaan dalam Perspektif Ilmu Budaya Dasar*. Jakarta: Rineka Cipta.

Moleong, Lexy J. 2009. *Metode Penelitian Kualitatif*. Bandung: PT Remaja Rosdakarya.

Mulder, Niel. 2001. *Ruang Batin Masyarakat Indonesia*. Yogyakarta: LKiS.

Poerwadarminta. 1976. *Kamus Umum Bahasa Indonesia*. Jakarta: Balai Pustaka.

Soedarsono, Prof. Dr. 1986. *Kesenian, Bahasa, dan Folklor Jawa*. Yogyakarta.

Sudikan, Setya Yuwana. 2001. *Metode Penelitian Kebudayaan*. Surabaya: Citra Wacana.

Sukarman. 2006. *Pengantar Kebudayaan Jawa*. Surabaya: Unesa Uniperss.

Suparlan, Parsudi. 1986. *Perubahan Sosial dalam Manusia Indonesia Individu, Keluarga dan Masyarakat*. Jakarta: Akademika Pressindo.

Surakhmad, W. 1981. *Pengantar Penelitian Ilmiah: Dasar, Metode, dan Teknik*. Bandung: Tarsito.